

psihološka vol. 13, br. 1, 2010 istraživanja

- D. Popadić: Building up European Identity – From the Chimney Smoke
Z. Pavlović: Prihvatanje demokratije i demokratske orijentacije u Srbiji u kontekstu društvenih promena
P. Rado: School Failure in Serbia
V. Rajović, O. Jovanović: Profesionalno i privatno iskustvo sa osobama s posebnim potrebama i stavovi nastavnika redovnih škola prema inkluziji
V. Jovanović, A. Baucal: Kako nastaju i kako nestaju nove kompetence - socijalna interakcija i kognitivni razvoj
N. Hanak: Razlike između trudnica sigurnog obrasca i nesigurnih obrazaca afektivne vezanosti u pogledu tranzicije ka materinstvu

institut za psihologiju

1838

UNIVERZITET U BEOGRADU
FILOZOFSKI FAKULTET

psihološka istraživanja

ISSN 0352-7379
vol XIII, br. 1, jun 2010.

Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Psihološka istraživanja, Godina XIII, broj 1,
jun 2010, str. 1–151, ISSN: 0352–7379

Redakcija

prof. dr Bora Kuzmanović, Filozofski fakultet,
Beograd – glavni i odgovorni urednik
dr Dijana Plut, Institut za psihologiju, Filozofski
fakultet, Beograd – zamenik glavnog urednika

mr Darinka Anđelković, Institut za psihologiju,
Filozofski fakultet, Beograd

doc. dr Aleksandar Dimitrijević, Filozofski
fakultet, Beograd

prof. dr Nada Korać, Pedagoški fakultet,
Jagodina

doc. dr Tinde Kovač Cerović, Filozofski
fakultet, Beograd

mr Zoran Pavlović, Institut društvenih
nauka, Beograd

doc. dr Ivana Petrović, Filozofski fakultet,
Beograd

Olga Marković, Institut za psihologiju,
Filozofski fakultet, Beograd – sekretar
redakcije

Savet

prof. dr Mikloš Biro, prof. dr Svetlana
Čizmić, prof. dr Ivan Ivić, prof. dr Goran
Knežević, prof. dr Vladimir Konečni, prof.
dr Vesna Kutlešić, prof. dr Dragomir Pantić,
doc. dr Nada Polovina, prof. dr Dejan
Todorović, prof. dr Sreten Vujović

Izdavač

Institut za psihologiju, Filozofski fakultet
Univerziteta u Beogradu

Lektura i korektura: Aleksandra Stanić
(srpski), Tijana Vesić Pavlović (engleski)

Prelom i štampa: Dosije studio, Beograd
Tiraž 300

Adresa redakcije

Institut za psihologiju, Filozofski fakultet,
Čika Ljubina 18–20, 11000 Beograd, Srbija
Telefon i faks: 011/2639724

email: ps.istrzivanja@gmail.com

Internet adresa: [http://www.f.bg.ac.rs/instituti/
IPS/publikacije](http://www.f.bg.ac.rs/instituti/IPS/publikacije)

Psihološka istraživanja, Volume XIII, Number
1, June 2010, pp. 1–151, ISSN: 0352–7379

Editorial Board

Professor Bora Kuzmanović, Faculty of
Philosophy, Belgrade – Editor-in-Chief
Dr. Dijana Plut, Institute of Psychology, Faculty
of Philosophy, Belgrade – Deputy Editor

Darinka Anđelković, Institute of Psychology,
Faculty of Philosophy, Belgrade

Dr. Aleksandar Dimitrijević, Faculty of
Philosophy, Belgrade

Professor Nada Korać, Faculty of Education,
Jagodina

Dr. Tinde Kovač Cerović, Faculty of
Philosophy, Belgrade

Zoran Pavlović, Institute of Social Sciences,
Belgrade

Dr. Ivana Petrović, Faculty of Philosophy,
Belgrade

Olga Marković, Institute of Psychology,
Faculty of Philosophy, Belgrade – Assistant
to the Editor

Advisory Board

Professor Mikloš Biro, Professor Svetlana
Čizmić, Professor Ivan Ivić, Professor Goran
Knežević, Professor Vladimir Konečni,
Professor Vesna Kutlešić, Professor Dragomir
Pantić, Dr. Nada Polovina, Professor Dejan
Todorović, Professor Sreten Vujović

Publisher

Institute of Psychology, Faculty of
Philosophy, University of Belgrade

Language Editor: Aleksandra Stanić
(Serbian), Tijana Vesić Pavlović (English)

Layout and Printing: Dosije studio, Beograd
Print run: 300

Address:

Institute of Psychology, Faculty of
Philosophy, Čika Ljubina 18–20, 11000
Belgrade, Serbia
Telephone and fax: 011/2639–724

E-mail: ps.istrzivanja@gmail.com

Web site: [http://www.f.bg.ac.rs/instituti/IPS/
publikacije](http://www.f.bg.ac.rs/instituti/IPS/publikacije)

Sadržaj

Uvodna reč redakcije.....	5
Kratko podsećanje na dosadašnje brojeve časopisa <i>Psihološka istraživanja</i>	7
Izgradnja evropskog identiteta: od dima iz dimnjaka <i>Dragan Popadić</i>	9
Prihvatanje demokratije i demokratske orijentacije u Srbiji u kontekstu društvenih promena <i>Zoran Pavlović</i>	35
Školski neuspeh u Srbiji <i>Peter Rado</i>	59
Profesionalno i privatno iskustvo sa osobama s posebnim potrebama i stavovi nastavnika redovnih škola prema inkluziji <i>Vera Rajović, Olja Jovanović</i>	91
Kako nastaju i kako nestaju nove kompetence: socijalna interakcija i kognitivni razvoj <i>Vitomir Jovanović, Aleksandar Baucal</i>	107
Razlike između trudnica sigurnog obrasca i nesigurnih obrazaca afektivne vezanosti u pogledu tranzicije ka materinstvu <i>Nataša Hanak</i>	131
Monografije u izdanju Instituta za psihologiju.....	149

Contents

Editorial	5
A Brief Reminder of the Previous Issues of the Journal <i>Psihološka istraživanja</i>	7
Building up European Identity: From the Chimney Smoke <i>Dragan Popadić</i>	9
Acceptance of Democracy and Democratic Orientation in Serbia in the Context of Social Changes <i>Zoran Pavlović</i>	35
School Failure in Serbia <i>Péter Radó</i>	59
Professional and Private Experience with Persons with Special Needs and Attitudes of Teachers of Regular Schools Towards Inclusion <i>Vera Rajović, Olja Jovanović</i>	91
How Do New Competences Appear and how They Disappear: Social Interaction and Cognitive Development <i>Vitomir Jovanović, Aleksandar Baucal</i>	107
Differences between Pregnant Women with Secure and Fearful Attachment Patterns with Respect to Transition to Motherhood <i>Nataša Hanak</i>	131
Monographs Published by the Institute of Psychology	149

Uvodna reč redakcije

Poštovane kolegice i kolege,

Posle šest godina pauze ponovo izlaze *Psihološka istraživanja* i pred vama se upravo nalazi prvi broj tog obnovljenog časopisa koji izdaje Institut za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.

Psihološka istraživanja su počela da izlaze pre 35 godina, u vreme kada je na čelu Instituta bio profesor Nikola Rot. Publikacija je u dužem periodu izlazila povremeno, prvo kao zbornik, potom kao skup monografskih studija, a upravo kada se ustalila kao časopis, sticajem okolnosti prestala je da izlazi. Grupa starih saradnika i novih entuzijasta, uz podršku Naučnog veća Instituta, odlučila je da obnovi ovaj časopis. Zašto?

Čini nam se važnim da primetimo da postojeća naučna periodika, izgrađena i profilisana pre više decenija, ne odgovara dovoljno raznorodnim potrebama sve većeg broja autora i čitalaca iz oblasti psihologije i graničnih disciplina. Institut za psihologiju i Laboratorija za eksperimentalnu psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu svake godine organizuju naučni skup *Empirijska istraživanja u psihologiji*, na kojem se pojavljuju kvalitetni radovi koje bi valjalo na najadekvatniji način predstaviti široj naučnoj javnosti. Povećala se, takođe, raznovrsnost i obim delatnosti psihologa, povećao se broj diplomiranih psihologa, a uskoro će biti sve više i doktora psihologije. Istraživanja nisu više privilegija i obaveza samo zaposlenih u akademskim institucijama – sve veći broj psihologa bavi se naučnim istraživanjima i u institucionalnim okvirima i samostalno.

Smatramo korisnim da se novi ciklus časopisa *Psihološka istraživanja* profiliše prema orijentaciji, što bi časopisu obezbedilo distinktivnu poziciju unutar postojeće naučne periodike. Želimo da se nova *Psihološka istraživanja* sadržinski profilišu kao publikacija koja pokriva pre svega društveno relevantne teme iz različitih oblasti psihologije i koja podržava kulturno i društveno osetljivu psihologiju. To se, pre svega, odnosi na proučavanje tema i problema koji su važni za određenu kulturu i društvo, uz primenu valjanih i pouzdanih naučnih metoda i tehnika. U tom kontekstu, jedna od uloga časopisa jeste da podrži objavljivanje istraživanja koja su relevantna (tj. mogu biti izvor potrebnih informacija) za kreiranje važnih planova (razvojnih dokumenata) društvene zajednice.

Zbog ovih „kvalitativnih“ i „kvantitativnih“ razloga odlučili smo da obnovimo časopis koji će izlaziti dva puta godišnje a objavljiivaće različite tipove tekstova koji se na psihološki način i psihološkom metodologijom bave društveno relevantnim fenomenima. Osnovne kategorije radova i u ovom časopisu biće originalni (na empirijskim podacima zasnovani) i pregledni naučni članci. Međutim, pošto se nauka suočava i sa ozbiljnim teorijskim pitanjima, bez kojih nema dobrih empirijskih istraživanja, i sa društvenim izazovima, koji ne mogu biti adekvatno prevaziđeni bez utemeljenja u naučnim rezultatima, *Psihološka istraživanja* biće otvorena i za različite vrste teorijskih studija: konceptualne analize, ekspliciranje sličnosti i razlika u pristupima, problemske analize u svetlu različitih teorija, razmatranje velikih i nerešenih dilema i kontroverzi u pojedinim oblastima psihologije i slično. Časopis će objavljivati i kritičke prikaze značajnih publikacija iz oblasti psihologije, kao i radove koji pripadaju kategoriji naučne polemike. Bićemo otvoreni i za granična područja, tj. za istraživače koji se bave psihološki relevantnim temama u okviru ostalih društvenih nauka.

Psihološka istraživanja prihvaćiće tekstove koji su namenjeni pre svega naučnoj zajednici. To znači da tekstovi moraju biti napisani prema standardima koji važe za naučne tekstove iz oblasti psihologije. Ovi standardi prikazani su u *Uputstvu za autore*, koje je objavljeno u ovom broju, a na raspolaganju je i na sajtu časopisa.

Obnavljajući ovaj časopis, a imajući na umu i sve prethodne godine kada je izlazio, na koricama stoji volumen XIII.

Svi objavljeni tekstovi i prateći dokumenti biće dostupni i u elektronskoj formi na sajtu časopisa.

U Beogradu, juna 2010. god.

Redakcija časopisa *Psihološka istraživanja*

Kratko podsećanje na dosadašnje brojeve časopisa *Psihološka istraživanja*

Prvi broj *Psiholoških istraživanja* izašao je 1976. godine (broj su uredili Lidiya Vučić i Nenad Havelka). U njemu je veoma sažeto prikazano četrdesetak istraživanja izvedenih tokom prvih deset godina rada Instituta (1962–1972). U predgovoru za prvi broj, profesor Nikola Rot je prikazao rad Instituta od osnivanja, mandat ove istraživačke institucije i uslove pod kojima su rađena prva istraživanja.

Drugi broj *Psiholoških istraživanja* izašao je 1980. i prikazivao je istraživanja izvršena u periodu 1972–1977. godina. Od tog broja publikacija je profilisana kao naučna periodika u kojoj se objavljuju rezultati najvažnijih istraživanja izvedenih na Institutu za psihologiju. Tekstovi su organizovani po principu tematskog zbornika tako da su pojedini brojevi sadržavali radove iz jedne ili najviše dve oblasti. Tekstovi su sadržavali prikaz svih relevantnih aspekata izvedenih istraživanja i kompletne rezultate. Zahvaljujući tome, danas imamo kompletne prikaze svih važnijih istraživanja izvedenih u tom periodu na Institutu za psihologiju. Specifičnost *Psiholoških istraživanja*, definisana već od drugog broja, jeste da se u njima objavljuju duži tekstovi (po sadašnjoj kategorizaciji to je obim monografskih studija).

Prva četiri broja *Psiholoških istraživanja* izlazila su u razmaku od četiri godine (prateći uglavnom cikluse Ministarstva nauke). Od četvrtog broja publikacija izlazi u najvećem broju slučajeva svake druge godine. Poslednja tri broja su izašla u razmaku od godinu dana. Od 1976. godine do 2004. godine izašlo je 13 brojeva *Psiholoških istraživanja*. Svaki broj je imao drugog urednika, stručnjaka iz oblasti, koji je okupio autore iz određene oblasti psihologije a izdavač je uvek bio Institut za psihologiju.

Psihološka istraživanja 8, koja su izašla 1997. godine, izdvajaju se konceptijski od ostalih brojeva. To je »slavljenički broj« izdat povodom 35 godina Instituta za psihologiju. U njemu je prikazan istorijski i konceptijski razvoj najvažnijih oblasti istraživanja na Institutu, a u obimnom prilogu prikazani su kratki rezimeji svih značajnijih istraživanja. U ovom broju je ponovno »napravljen presek« u razvoju psihološke nauke kod nas, odnosno, izvršena je bilansa svih dotadašnjih istraživanja izvedenih u okviru Instituta. Važno je reći da je Institut u tom periodu bio centralna istraživačka institucija za oblast psihologije.

Od 2004. godine *Psihološka istraživanja* su privremeno prestala da izlaze. Nekako se prirodno desilo da su već ionako obimne monografske studije naprosto prerasle u monografije. Iz spiska monografija koje je izdao Institut za psihologiju, koji smo prikazali na kraju ovog broja, vidljivo je koliko je u tom periodu intenzivirana ta vrsta izdavačke delatnosti Instituta.

Od ovog broja Psihološka istraživanja će izlaziti dva puta godišnje i objavljivaće tekstove koji se na naučan način bave istraživanjem društveno relevantnih problema iz oblasti psihologije.